

DE VRAGEN DES LEVENS

Doodstraf verleidt helft Vlamingen

54% van de Vlamingen vindt dat moordenaars de doodstraf moeten krijgen. Is dat een absurd hoog cijfer dat we moeten weganalyseren, of een barometer die aangeeft dat het gevoel van onveiligheid in de straten onze morele normen verlegt?

VAN ONZE REDACTEUR
PETER VANTYGHEN

BRUSSEL | Het zal in maart 2018 exact honderd jaar geleden zijn dat in België voor het laatst iemand geëxecuteerd werd omdat hij een moord begaan had. De Mennense soldaat Emile Ferfaillie hield er twee liefjes op na, en toen een van hen zwanger werd, vermoordde hij haar. Twee maanden na zijn veroordeling werd hij met een inderhaast uit Frankrijk aangevoerde guillotine onthoofd in Veurne, nota bene terwijl die stad zwaar onder vuur lag van het Duitse leger.

Vandaag zou Ferfaillie wellicht 20 tot 30 jaar gevangenisstraf krijgen. België schafte de doodstraf immers af in 1996. Na nog 242 terechtstellingen van collaborateurs tussen 1944 en 1950 in een revanchistisch naoorlogs klimaat, werd nadien niemand meer geëxecuteerd.

Daarom alleen al is het zo verwonderlijk dat nu, in een nieuwe bevraging, 54% van de Vlamingen 'ja' zegt op de stelling: 'Moordenaars moeten de doodstraf krijgen'. 'De grote meerderheid van de Belgische bevolking is nochtans opgegroeid zonder de minste ervaring met een executie', zegt de Oxfordse professor Roger Hood, internationaal specialist in het onderwerp. 'En het is toch twintig jaar geleden dat de doodstraf bij jullie afgeschaft werd. Daarom vind ik dit een erg verrassend resultaat.'

'Vijf procent?', gokte mijn oudste zoon (26) toen ik hem naar zijn inschatting van de publieke opinie vroeg. Hij kon er niet bij wie daar nu 'ja' op zou zeggen. Welaan dan: meer ouderen dan jongeren, leert een analyse van de respondenten. Meer mannen dan vrouwen. Minder mensen die hogere

inkomens en betere opleidingen genieten. Die vaststellingen worden door meerdere onderzoeken bevestigd.

Hoe dan ook: één op de twee Vlamingen wil moordenaars zien hangen. Hoe dat te interpreteren?

Hoog cijfer, maar niet uitzonderlijk

Cijfers over de publieke opinie zijn er in overvloed. Een zoektocht bij onze buurlanden levert deze straffe statistieken op. Dit jaar wil 40% van de Nederlanders de doodstraf opnieuw invoeren. In 2015 wilde 52% van de Fransen dat. In 2014 stemde 32% van de Duitse rechtenstudenten pro. Een recente poll bij pro-Brexit stemmers in Groot-Brittannië liet zien dat 53% van hen de doodstraf terugwil (en meteen ook lijfstraffen). Een bevraging in 2016 in Vlaanderen door het Jeugdonderzoeksplatform (JOP) noteerde dat 41,5% van de jongeren de doodstraf wil. In 2008 was dat nog 34%.

Is die 54% die uit de nieuwe rondvraag naar voren komt, misschien niet zo uitzonderlijk?

'Het cijfer ligt redelijk binnen

'In Europa is de publieke steun voor de doodstraf, zelfs vele jaren na de afschaffing, ongeveer 50 procent'

CHIARA SANGIORGIO
Doodstraf-experte
Amnesty International

onze verwachtingen', zegt Chiara Sangiorgio, doodstraf-experte bij Amnesty International (AI). 'In Europa is de publieke steun voor de doodstraf, zelfs vele jaren na de afschaffing, ongeveer 50 procent.' De Utrechtse hoogleraar strafrecht Chrisje Brandts denkt meer aan 40 procent, maar dat gaat dan over West-Europese landen.

Frank Baumgartner, Amerikaans auteur van het nieuwe statistiekenboek *Deadly Justice*, stuurt enkele cijfers. Hij rekent alleen de pro- en contra-stemmen (dus niet de neutrale stemmen) en herberekent het Vlaamse cijfer daarmee op 66 procent. Volgens die rekenwijze staat Frankrijk nu op 52 procent, de VS op 55 procent en Groot-Brittannië op bijna 65 procent. 'Very sad to hear': hij condoleert me met onze topscore.

Vraag niet correct gesteld

Maar hoe betrouwbaar zijn al die cijfers? De onderzoeken gebruiken verschillende methodologieën, met verschillende effecten. De Franse enquête in 2015, die in *Le Monde* verscheen, gebeurde telefonisch, terwijl een andere van TNS Sofres in datzelfde jaar volledig 'face-to-face' werkte. Het levert een verschil van liefst 16 procent op. In een rechtstreekse confrontatie weifelen respondenten immers sneller. Een online bevraging stimuleert niet tot reflectie en die is bij deze vraag belangrijk.

De vraagstelling zelf? 'Hoe de vraag gesteld wordt, maakt een groot verschil', bevestigt Sangiorgio. 'Hoe eenvoudiger de vraag, hoe hoger de bijval.' Baumgartner is kritisch: onze vraag is niet uitgebalanceerd. 'De respondent moet twee keuzes krijgen, en deze eenduidige vraag duwt hem in de richting van "ja".'

2016 in cijfers

1.032

mensen geëxecuteerd wereldwijd

In 2016 werden 1.032 mensen geëxecuteerd in 23 landen. Dat was een daling met 35 procent tegenover 2015, maar in 2010 stond de teller nog op 504. Het aantal gaat op en neer.

Doodvonnis in 55 landen uitgesproken

Dat voor 3.117 mensen. Dat is beduidend hoger dan in 2015 (1998). Volgens Amnesty International is dat toe te schrijven aan de dreiging van het internationale terrorisme.

Het officiële cijfer van executies bevat de executies in China niet. Dat cijfer zou in de duizenden lopen en alleszins groter zijn dan het totaal van alle andere landen samen. Ook voor Vietnam, Libië, Syrië en Jemen zijn geen cijfers beschikbaar.

Hood struikelt over het woordje 'moeten'. 'Als Vlamingen gestemd hebben dat de doodstraf verplicht móét zijn voor moordenaars, is dit een ontzettende uitslag. Maar de voorkeur voor de doodstraf is vaak theoretisch. In Trinidad is 89% voorstander, maar als de straf automatisch uitgevoerd zou worden, blijft daarvan maar 27 procent over. Als uw poll gesteld had "Moordenaars moeten worden geëxecuteerd", zou dat waarschijnlijk een lager cijfer opleveren.'

Terreur en onveiligheid

Welke externe factoren hebben een impact op de publieke steun? Dat kunnen natuurlijk politieke leiders zijn, zoals Jean-Marie en

'De steun aan de doodstraf fluctueert. In de tijd van Marc Dutroux nam hij ook toe'

HERMAN VAN GOETHEM
Rector Universiteit Antwerpen

In vijf afleveringen gaan De Standaard en Radio 1 op zoek naar welke aspecten zin geven aan ons leven. Hoe wegen we liefde en gezondheid, God en natuur, vrienden en geld tegenover elkaar af?

Vandaag: waarom wil 54% van de Vlamingen de doodstraf opnieuw invoeren?

De doodstraf wordt meestal uitgevoerd door ophanging of een dodelijke injectie (foto: een executiekamer in Huntsville, Texas). © nyt

Marine Le Pen, Filip Dewinter, Rita Verdonk en Donald Trump. Niet voor niets benadrukt Amnesty International steeds opnieuw dat de overheid het publiek moet blijven informeren om het te wapenen tegen zijn emotionele reactie.

'De steun aan de doodstraf fluctueert', meent Herman Van Goethem, rector van de Universiteit Antwerpen. 'In de tijd van Marc Dutroux nam hij ook toe. Een meerderheid van de Belgen zou toen zelfs Michel Nihoul hebben willen folteren voor bekentenissen. Je zag dat ook in 1945, toen de eerste beelden van Buchenwald de opinie opnieuw naar een pro-stem duwden. Tja, zou ik genade verleend hebben aan de beul van Breendonk? Misschien was ik

meegegaan in de verontwaardiging? Dat mag je niet doen.'

Tijdelijke steun

'Er is vandaag een toenemende terroristische geweldspiraal', haalt Van Goethem de meest geciteerde reden aan. 'Het paradigma van wat een oorlog is, is aan het schuiven. De soldaten in onze straten verhogen het gevoel van onveiligheid.'

Hoe indringend dat kan zijn, bleek in 2015 (na de aanslagen) toen in een bevraging bleek dat de steun aan de doodstraf in Frankrijk vooral fors steeg bij links en bij hogere kaderleden: een serieuze trendbreuk.

Er is echter geen reden om ons zorgen te maken, lijkt het. België

is lid van de Europese Unie, heeft internationale verdragen getekend: de doodstraf kan hier niet eens uitgesproken worden. Maar dat de helft van het volk het anders wil, stemt tot nadenken.

Sommigen menen dat de publieke steun voor de doodstraf tijdelijk is. Vaak zakt hij na een opflakking tijdens crisismomenten in. En in de VS, waar de doodstraf nog uitgevoerd wordt, en in Groot-Brittannië neemt de steun nu al twintig jaar af. Maar in Frankrijk betekende de afschaffing in 1981 dan weer het begin van een lange groeiperiode, die na een plotse daling in 2009 opnieuw opwaarts gaat. In Vlaanderen bestaan geen cijfers over een langere periode.

Geweld in films

Misschien spelen ook andere zaken mee? Velen vinden dat de media, met hun manie om de massa alleen te pollen na aanslagen, de opinie manipuleert. Er wordt her en der beschuldigend gewezen op de negatieve impact van geweld in films en televisieseries. Volgens de nieuwe 'Freiheits-index' in Duitsland, een jaarlijkse weging naar vrijheidsgevoel, wil één op de twee Duitsers nu een verbod op brutale geweldbeelden.

Wat drijft wat? Baumgartner spreekt vanuit een land waar in 31 van de 34 keer de voorstanders van de doodstraf een referendum wonnen: 'De gevoerde politiek is een keuze van de elites tegen de wil van het volk in: de publieke

opinie heeft daar weinig invloed op. De wettelijke en juridische milieus weten dat het systeem niet onfeilbaar is en dat een vergissing tragisch, want onomkeerbaar kan zijn.'

Van Goethem: 'Bij een massale uitglijder kan dat zelfs tot ontregeling van het staatsapparaat leiden.'

• Blz. 36 opinie.

Morgen: waar Vlamingen bang van zijn. Luister ook naar de levensvragen in het ochtendprogramma van Jan Hautekiet op Radio 1 om 9 uur.